

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

REPUBLIKA SLOVENIJA
 NOSILEC JAVNEGA POOBLASTILA
 JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
 REPUBLIKE SLOVENIJE, LJUBLJANA

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP: Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">Prejeto: 11-10-2011</td> <td style="width: 40%;">Sig. z.: 0129</td> </tr> <tr> <td>Številka zadeve: 63113-8/2010</td> <td>Vrednost:</td> </tr> </table>	Prejeto: 11-10-2011	Sig. z.: 0129	Številka zadeve: 63113-8/2010	Vrednost:
Prejeto: 11-10-2011	Sig. z.: 0129				
Številka zadeve: 63113-8/2010	Vrednost:				

2. Šifra projekta:

V5 - 1006

3. Naslov projekta:

Družbene spremembe, spreminjanje vrednot in razvoj

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Družbene spremembe, spreminjanje vrednot in razvoj

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Social changes, value changes and development

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

kakovost življenja, vrednote, vrednote samoizražanja, socioekonomski razvoj, družbene spremembe, demokratizacija, zaupanje, protestni potencial, integriteta sistema, primerjalni pristop

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

quality of life, values, self-expression values, socioeconomic development, social changes, democratization, trust, protest potential, system integrity, comparative approach

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Univerza v Ljubljani, FDV

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

6. Sofinancer/sofinancerji:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

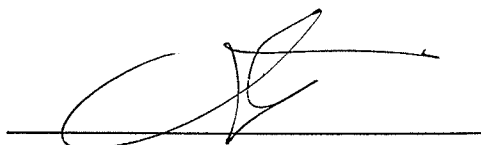
3704

Mitja Hafner Fink

Datum: 7.10.2011

Podpis vodje projekta:

Doc. dr. Mitja Hafner Fink

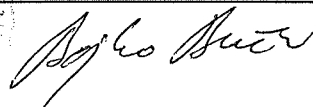
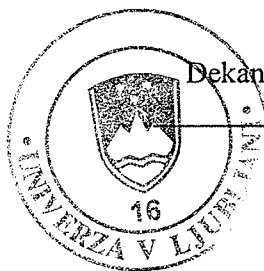

Podpis in žig izvajalca:

Rektor UL, red. prof. dr. Stanislav
Radovan Pejovnik

Po pooblastilu

Dekan FDV, red. prof. dr. Bojko
Bučar

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- ☒ a) v celoti
☐ b) delno
☐ c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- ☐ a) da
☒ b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

V konceptualnem (teoretskem) smislu so bila kot IZHODIŠČE PROJEKTA postavljeni argumenti različnih avtorjev (npr. Inglehart, Lipset, Schwartz, Basanez), po katerih so vrednote, stališča in nazori prebivalcev tesno povezani tako z gospodarskim kot tudi političnim razvojem države. Problem raziskovanja človekovega družbenega razvoja se v temelju vedno postavlja kot problem medčasovnih in mednarodnih (meddružbenih, medkulturnih) primerjav.

Povezanost spreminjanja vrednot in človekovega razvoja (glej npr. Inglehart in Welzel 2005) je podlaga za utemeljevanje smiselnosti spremljanja družbenega razvoja na podlagi t.i. subjektivnih indikatorjev. Pri tem se z družbenim oz. človekovim razvojem običajno povezuje vsaj te tri razsežnosti: a) socio-ekonomska (npr. procesi modernizacije, socialna struktura družbe, kvaliteta življenja, razvoj človekovih sposobnosti); b) kulturna (spreminjanje vrednot – emancipatorne vrednote, poudarek na delovanju v skladu z lastno izbiro); c) institucionalna (procesi demokratizacije, človekove in politične svoboščine, širitev pravic oz. možnosti za delovanje v skladu z lastno izbiro) (ibid.).

V fokusu opredelitve človekovega družbenega razvoja je torej ideja o možnostih svobodne izbire, ki jo lahko najdemo tudi v definiciji razvoja, na katerem gradi Poročilo o človekovem razvoju: "Pri razvoju gre torej za širitev možnosti, ki jih imajo ljudje, da lahko na podlagi svojih vrednot izbirajo, kako bodo živeli". (Human development reports; dostopno: <http://hdr.undp.org/en/humandev/>; 13.4.2008) Izhajali smo torej iz teze o emancipatoričnih učinkih socioekonomskega razvoja, ki naj bi bil predvsem podlaga za doseganje posameznikove avtonomnosti, razvijanje ustvarjalnosti in ustvarjanje pogojev za svobodno odločanje. V tem okviru smo med neposredne ključne cilje projekta uvrstili dvoje: a) oblikovanje indikatorjev za spremljanje razvoja z vidika vrednot in delovanja posameznika (subjektivni indikatorji razvoja); b) preizkus povezanosti med subjektivnimi in objektivnimi razsežnostmi razvoja (vrednote, materialno blagostanje).

V povezavi s tem izhodiščem smo postavili SPLOŠNO HIPOTEZO:

Ko govorimo o razvojnem procesu na nacionalni ravni (in v mednarodnem primerjalnem kontekstu) lahko ugotovimo povezanost med socio-ekonomskim razvojem, vrednotami in demokratizacijo. Govorimo o povezanosti, ne pa o vzročnosti, saj v procesu razvoja in demokratizacije težko govorimo o enoznačni povezanosti vzrokov in posledic, pač pa gre za proces medsebojnega učinkovanja sprememb na socio-ekonomskem področju, na področju vrednot in v sferi politike (npr. Lipset 1994). Pri tem bodo v središču raziskovalne pozornosti vrednote posameznikov, ki jih bomo povezovali z drugimi značilnostmi posameznikov hkrati s sistemskimi vidiki na makro družbeni ravni.

Z vidika uporabljene METODOLOGIJA za preizkus temeljen hipoteze govorimo v najsplošnejšem smislu o PRIMERJALNI RAZISKAVI (tako mednarodna kot medčasovna primerjava). Pri tem je šlo za analize na dveh ravneh: a) poudarek je bil na ravni makro družbenih celot (države, družbe, kulture), kjer so nas zanimale spremembe v družbi (državi) skozi čas, oz. primerjava značilnosti posameznih družb (držav); b) analize na makro ravni pa smo na nekaterih mestih dopolnili tudi z analizo ravni posameznikov, ko nas je zanimal položaj posameznika, družbenih skupin ter razlike med njimi. Vsekakor pa

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

je bila raven posameznika pomembna na točki, ko smo pripravljali subjektivne kazalce razvitosti: uporabljeni so bili namreč podatki zbrani na ravni posameznikov (mednarodne družboslovne ankete), ki pa so bili potem agregirani na raven držav.

Uporabili smo SEKUNDARNO ANALIZO PODATKOV različnih mednarodnih družboslovnih anketnih raziskav in podatke iz različnih statističnih virov. Z omejitvijo analiz na evropske države smo želeli nekatere pomemben intervenirajoče dejavnike (velike razlike v ekonomski razvitosti, velike kulturne razlike...) nadzorovati. Zato smo kot ključni anketni raziskavi uporabili dve evropski raziskavi: Evropska raziskava vrednot (European Values Study – EVS) in Evropska družboslovna anketa (European Social Survey – ESS). S prvo (EVS smo pokrili tri časovne točke – 1990(1992, ko se je vključila Slovenija), 1999 in 2008), z drugo (ESS) pa precej krajši časovni razpon od leta 2002 do leta 2008. Podatke teh raziskav (o posameznikih) smo agregirali na raven držav. Poleg teh subjektivnih (anketnih) podatkov pa smo uporabili tudi podatke o razvoju iz nekaterih drugih (statističnih) podatkovnih baz – predvsem naslednjih treh: Eurostat, Human development reports, Transparency International.

Raziskovanje je potekalo v treh ključnih fazah: 1) pregled literature in priprava analitskega modela; 2) operacionalizacija spremenljivk in oblikovanje agregiranih podatkovnih baz z indikatorji (merskimi inštrumenti) na podlagi podatkov obstoječih raziskav; 3) preizkus hipotez s statistično analizo podatkov.

V vsebinskem smislu so bile analize usmerjene predvsem na naslednje vidike socioekonomskega razvoja, vrednot in drugih subjektivnih vidikov razvoja: ekonomska razvitost (BDP); integriteta sistema (raven korupcije); socialna razvitost oz. objektivni vidiki kakovost življenja (zdravstvo, šolstvo, dostopnost novih tehnologij); subjektivni vidiki razvitosti oz. kakovosti življenja (sreča, zadovoljstvo z življenjem, občutek varnosti...); ključne "razvojne" vrednote modernizacijske teorije (Inglehartov model: samoizražanje vs. preživetje, sekularno-racionalne vrednote vs. tradicionalizem) ter temeljne človekove vrednote iz psiholoških teorij (Schwartzov model vrednot); koncepta socialnega kapitala in protestnega potenciala; različni vidiki socialne distance, predsodkov in ne/strpnosti; nekateri vidiki razvoja demokracije (politična udeležba, zaupanje v institucije...).

V grobem lahko REZULTATE ANALIZ (preverjanja hipotez) razvrstimo v tri skupine: 1) rezultati preverjanja splošnih modelov povezanosti med vrednotami in razvojem na makro družbeni ravni; 2) rezultati analiz sprememb v času (predvsem spremembe v položaju Slovenije v odnosu do drugih Evropskih držav) in 3) rezultati primerjave držav v eni časovni točki (predvsem v letu 2008). Vendar gre pri tem tudi za prepletanje, saj a) splošni modeli povezanosti vključujejo tudi dimenzijo spreminjanja v času, in b) ugotovitve o spreminjanju položaja Slovenije v času vključujejo tudi primerjave z drugimi državami v več časovnih točkah.

Ključne UGOTOVITVE analiz so predvsem naslednje:

1. Ob upoštevanju časovnega sosledja vzrokov in posledic smo z uporabo regresijskih modelov potrdili povezanost med vrednotami in razvojem. Pri tem se je izkazalo, da se kot ključna dejavnika, ki neposredno vplivata na družbeno razvitost (ki smo jo merili tako s subjektivnimi kot objektivnimi kazalniki kakovosti življenja),

izkažeta dva: a) integriteta sistema (merili smo jo z ravno korupcije) in b) vrednote samoizražanja (postmaterializem, protestni potencial, zaupanje...). Ekonomska razvitost (merili smo jo z BDPpc) se je pri tem izkazala zgolj s posrednim vplivom – preko integritete sistema in vrednot. Vendar se pri tem vendarle tudi izkaže, da je ekonomska razvitost nujni, ne pa tudi zadostni pogoj, za družbeni razvoj, če ga razumemo v smislu doseganje kakovosti življenja, ki se kaže tudi kot posameznikova avtonomnost, razvijanje ustvarjalnosti in ustvarjanje pogojev za svobodno odločanje. Izkazalo se je tudi, da je (ob kontroli vpliva ekonomske razvitosti) protestni potencial enak ali celo boljši prediktor razvoja oz. razvitosti, kot socialni kapital (čeprav je res, da sta se oba izkazala za pomembna). Analize so tudi potrdile teoretska hipotetična izhodišča iz teorij modernizacije: vrednotna dimenzija tradicionalno-sekularno ni bila pomembno povezana z razvojem, kar ustreza predpostavki, da so evropske države že v fazi postmodernizacije, kjer se kot ključne pojavljajo vrednote samoizražanja (tudi individualizma). V okviru preizkušanja hipoteze o povezanosti med vrednotami in razvojem (tokrat v eni časovni točki) smo še ugotovili: a) izrazito negativno povezanost vrednot samopoudarjanja (moč, doseganje) z družbeno razvitostjo (razvojem); b) močno povezanost vrednot samo preseganja (univerzalizem, dobrohotnost) ter vrednot avtonomnosti in odprtosti za spremembe (izzivi, samousmerjenost) z razvojem (razvitostjo).

2. Primerjave evropskih držav glede vrednot in nekaterih drugih neekonomskih dimenzij razvoja (kakovost življenja, integritete sistema, politična participacija, protestni potencial...) so pokazale, da gre vsaj za tri skupine držav: 1) posebej izstopajoča je skupina skandinavskih držav (še posebej izstopa Švedska), ki se ji pogosto pridružita Švica in Nizozemska; 2) skupina preostalih ekonomsko razvitih držav z daljšo demokratično tradicijo (najbolj značilni predstavnik te skupine je Nemčija, pa tudi Velika Britanija); 3) mlade demokracije vzhodne Evrope z nekoliko nižjo razvitostjo (običajno sem sodita tudi Grčija in Portugalska). Slovenija se pri tem večini pogledov uvršča v tretjo skupino, čeprav se je na nekaterih točkah nakazovala tudi tendenca približevanja državam druge skupine. In kaj so glavne razlikovalne točke teh treh skupin: a) za prvo skupino je značilna najvišja stopnja vrednot samoizražanja, samopreseganja in odprtosti in najnižja prisotnost, druga je nekje na povprečju, tretja skupina pa izkazuje najnižjo prisotnost teh vrednot; b) prav tako prva skupina kaže najvišjo stopnjo protestnega potenciala, in nasploh participacije prebivalstva, medtem ko tretja skupina v tem pogledu močno zaostaja.

3. Z vidika sprememb v času nas je zanimalo predvsem, kaj se dogaja z vrednotami prebivalcev Slovenije. Ključna ugotovitev je v tem, da se je vsaj v prvem obdobju po osamosvojitvi (primerjava rezultatov raziskav EVS 1990 in 1999) nakazal trend približevanja razvitemu delu Evrope – vsaj omenjeni drugi skupini iz prejšnje točke. V naslednjem obdobju (1999 – 2008) pa se ta trend ustavi, kar Slovenijo nekako vrne v skupino post-socialističnih držav. Tako je v letu 2008 Slovenija še vedno najbližje državam kot so Češka, Portugalska, Estonija, Madžarska in celo Grčija.

Iz samega poteka raziskave kot tudi iz rezultatov analiz, ki kažejo na povezanost vrednot in socio-ekonomskega razvoja, pa izhaja tudi sklepna ugotovitev, da je vsekakor smiselno, če ne celo nujno, spremljanje družbenega razvoja na podlagi t.i. subjektivnih indikatorjev. S tem se povezuje še en rezultat projekta: priprava podatkovne baze, ki vsebuje agregirane podatke dveh mednarodnih anketnih raziskav (EVS za leta 1990, 1999 in 2008; ESS za leta 2002, 2004, 2006 in 2008) ter nekatere podatke iz drugih baz makro (statističnih) podatkov. Baza vsebuje podatke o razvojnih dimenzijah, ki so bile vključene v analitske

modele in je narejena tako, da se lahko dopolnjuje z novimi podatki prihodnjih raziskav in tako služi za nadaljnje analize in spremljanje družbenega razvoja.

Natančen prikaz projekta (teoretska izhodišča, metodologija, podatki, rezultati analiz in ugotovitve) je za naročnika pripravljen v obliki celovitega elaborata (poročila). V teku projekta pa so raziskovalci s svojimi ugotovitvami v okviru projekta sodelovali na različnih znanstvenih in strokovnih srečanjih (več o tem v točkah 4.2. in 6.). Sodelujoči raziskovalci pa tudi že pripravljajo znanstvene članke na podlagi ugotovitev v okviru projekta, in sicer za objavo v slovenskih družboslovnih revijah (Teorija in praksa, Annales).

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- ☒ a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- ☒ b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- ☒ c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- ☐ d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- ☐ e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- ☐ a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- ☐ b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- ☐ c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- ☐ d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- ☐ e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- ☐ f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- ☒ g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- ☒ h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- ☐ i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

- Pomembna je predvsem ugotovitev, da je protestni potencial za družbeni razvoj enako ali celo bolj pomemben kot socialni kapital (socialna kohezija).
- Prav tako je pomembna ugotovitev, da so vrednote povezane s tekmovalnostjo (moč, doseganje) negativno povezane z družbeno razvitostjo in da so prav nasprotno z razvojem pozitivno povezane vrednote samopreseganja (dobrohotnost, univerzalizem).
- Glede Slovenije se kot pomemben kaže ugotovitev, da na področju vrednot, ki so povezane z razvojem, Slovenija še vedno sodi v skupino tranzicijskih držav.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Oblikovanje merskih inštrumentov za merjenje subjektivnih vidikov razvoja. Gre za sestavljene indikatorje, ki vključujejo tako subjektivne kot objektivne kazalnike kakovosti življenja. Potencialno bi jih lahko vključili v sistematično spremljanje družbenega razvoja in jih skozi to še dodatno izpopolnjevali.

Podlaga za to možnost so tudi podatkovne baze agregiranih (subjektivnih in objektivnih) podatkov v državah, ki so bile pripravljene v okviru projekta

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ a) v domačih znanstvenih krogih;
- ☒ b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- ☒ c) pri domačih uporabnikih;
- ☐ d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

- drugi raziskovalci (politologi, sociologi): predstavitev rezultatov in pogovor o temi projekta je vključen v program letnega srečanja Slovenskega sociološkega društva (november 2011).

- množični mediji

3.7. Število diplomantov, magistrstov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

Nosilec projekta Mitja Hafner Fink je bil mentor treh diplom prve stopnje, ki so bile zaključene v času od aprila 2011 do septembra 2011 in so tematsko povezane z vsebino projekta.

Naslovi diplom so naslednji: Slovenija – država blaginje?; Indikatorji politične participacije – Slovenija v primerjalni perspektivi; Dejavniki politične participacije in državljanstvo – Slovenija v mednarodni primerjavi.

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

Ni formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami v okviru CRP, vendar pa se vsebinsko povezuje z delom v okviru CRP sodelovanje nosilca projekta Mitja Hafner Fink v okviru Slovensko-Norveškega bilateralnega projekta "Izziv Evrope danes: norveške in slovenske perspektive" (BI-NO/11-12-007 SLO-Norveška; 1.1.2011-31.12.2012 (sodelovanje z Norwegian University of Science and Technology, Department of Sociology and Political Science))

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

- Predstavitev referata na konferenci v okviru bilateralnega projekta (točka 4.1.):

HAFNER-FINK, Mitja. Liberal values in Slovenia : [paper presented at the conference within the framework of the Norwegian-Slovenian bilateral project, Ljubljana, 3rd June 2011]. Ljubljana, 2011. [COBISS.SI-ID 30477661]

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

- Marta Gregorčič (2011): uvodna razpravljalica na strokovni razpravi "Kam po krizi? po letu dni" v organizaciji Sekcije za razvojne strategije Slovenskega sociološkega društva in Filozofske fakultete, Ljubljana, 8.4.2011
- Hafner Fink, Mitja & Danica Fink Hafner (2011): Political participation: Slovenia in a comparative perspective. The conference on Twenty years of Slovenian independence 16th September 2011, Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana
- Mitja Hafner Fink in Samo Uhan (2011): Vrednote in razvoj. Med eksistenco in kakovostjo življenja. Predstavitev rezultatov projekta za naročnika, UMAR, Ljubljana, 28. 9. 2011

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije. Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitvah projekta in njegovih rezultatih vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

- Marta Gregorčič (2011): uvodna razpravljalica na strokovni razpravi "Kam po krizi? po letu dni" v organizaciji Sekcije za razvojne strategije Slovenskega sociološkega društva in Filozofske fakultete, Ljubljana, 8.4.2011
- Hafner Fink, Mitja & Danica Fink Hafner (2011): Political participation: Slovenia in a comparative perspective. The conference on Twenty years of Slovenian independence 16th September 2011, Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana
- Mitja Hafner Fink in Samo Uhan (2011): Vrednote in razvoj. Med eksistenco in kakovostjo življenja. Predstavitev rezultatov projekta za naročnika, UMAR, Ljubljana, 28. 9. 2011

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.